

Het konijn bedreigd door Myxomatose

Eventuele decimering of uitroeiing van de konijnenstand zal vergaande gevolgen hebben, — ook voor de natuurbescherming.

In de dagbladen verschenen enige tijd geleden de eerste alarmerende berichten over massasterfte van konijnen als gevolg van myxomatose. Deze berichten werden weldra gevolgd door vele andere, — meestal nog alarmerender en sensationeler.

Alarmerend waren de berichten althans voor allen, die het konijn om een of andere reden een goed hart toedragen. Het lijdt namelijk geen twijfel, dat de desbetreffende artikelen door vele anderen met een gevoel van grote opluchting zijn gelezen, — hoogstens hebben zij hun voorhoofd gefronst bij de beschrijving van de intense pijnen, die aan de dood van de getroffen dieren voorafgaan. Tot deze laatste categorie behoren niet alleen verscheidene land-, tuin- en bosbouwers, maar ook vele natuurbeschermers. Dit hoeft ons geenszins te verbazen, want het is een publiek geheim, welke ernstige grieven al deze mensen tegen de konijnen hebben.

Konijnen zijn aansprakelijk voor veel wildschade aan land- en tuinbouwgewassen. Zij bemoeilijken in het algemeen regeneratie en successie van het bos, — niet alleen door het kaalvreten van zaailingen en jonge aanplant, maar ook door het schillen van vele reeds oudere bomen en struiken in de wintermaanden. Ook door het graven in akkers, duinen en dijken kan soms ernstige schade worden aangericht. In natuurbeschermingskringen ergert men zich terecht aan de vraatzucht van de konijnen, die als gevolg heeft, dat op vele plaatsen zeldzame planten, zoals bijvoorbeeld verschillende orchideeënsoorten, uitsterven of niet tot ontwikkeling komen. De wijzigingen in de vegetatie, als gevolg van konijnenvraat, veroorzaken veranderingen in het biotoop, met als gevolg vermindering van de levensmogelijkheden van — vaak zeldzame — diersoorten. Het meest treffende voorbeeld hiervan is ongetwijfeld het uitsterven van de Laysanral, een kleine bonte ral, die op dat eenzame eilandje in de Pacific voorkwam, een typisch grondvogeltje, dat niet kon vliegen. In 1903 importeerde men konijnen op Laysan, die zich enorm vermenigvuldigden en het gehele eiland ondergroeven. In 1924 was het eiland veranderd in een woestijn van stuivend zand. Toen crepeerden ook de konijnen, maar het zeldzame vogeltje was eerder verdwenen (zie *Aubudon Magazine* 44 no. 3 p. 343—348). Voor het eigen land denken wij bijvoorbeeld aan de vele duinterreinen, die een heel ander aspect zouden vertonen, als er geen konijnen waren.

Verder hoort men natuurbeschermers wel beweren, dat terwille van de konijnenjacht in bepaalde streken vele inheemse roofdieren en roofvogels het loodje moeten leggen. Dit argument is uiteraard slechts tot op zekere hoogte juist en stellig niet zuiver contra-konijn, doch hierover later meer. Last not least is er het belangrijke argument, dat het konijn hier van nature niet thuis hoort. Dr M. A. IJsseling deelde mij desgevraagd hierover mede, dat het konijn zeer waarschijnlijk afkomstig is uit het Westelijk deel van het Middellandse Zee-gebied. Van hier uit heeft het zich verder verspreid. Uit de werken

van Aristoteles blijkt, dat het konijn toentertijd (circa 400 na Christus) reeds was doorgedrongen tot in het Balkangebied. Ten Noorden van de Alpen werd het konijn waarschijnlijk in de Middeleeuwen ingevoerd. Uit die tijd dateren ten minste de eerste berichten over het voorkomen van konijnen in Duitsland. Van hieruit hebben de konijnen zich verder verspreid over West-Europa. Dat dit niet altijd in het bekende „konijntempo” is gegaan, bewijst het feit, dat de eerste berichten over het voorkomen van de soort in Luxemburg eerst dateren uit 1844. Het is in ieder geval dus wel duidelijk, dat de afleiding Kaninefaten—konijnenvatters op louter fantasie berust!

Natuurlijk heeft elke medaille haar keerzijde en dit is gelukkig ook met het konijnenprobleem het geval. Wat land-, tuin- en bosbouw betreft geloof ik overigens niet, dat tegenover de vele bovengenoemde nadelen, voordelen van dusdanig belang kunnen worden opgenoemd, dat zij zouden kunnen pleiten voor het behoud van een bepaalde konijnenstand. Als eventueel verzachtende omstandigheid voor het konijn kan van landbouwzijde waarschijnlijk alleen naar voren worden gebracht, dat de schade aan grassen en graangewassen vaak minder groot is, dan zij lijkt, daar de in winter en voorjaar kaalgevreten gewassen zich later vaak nog behoorlijk ontwikkelen, terwijl in bepaalde gevallen zoals men dit vaktechnisch noemt: het gewas later beter uitstoelt.

Financieel vinden de bovengenoemde gedupeerden echter voor de aangerichte schade een compensatie in de hogere opbrengst van jachtpacht in gebieden, die een rijke konijnenstand huisvesten. Verder zijn er nog de wildschadecommissies, die het hen mogelijk maken de aangerichte schade in financieel opzicht op de jagers te verhalen. Het konijn is nl., zoals bekend, een geliefd jachtobject en betekent tevens als zodanig voor vele mensen een belangrijke bron van inkomsten. Men denke onder meer aan de jachtopzichters, „broodjagers”, konijnenvangers, poeliers, huidenhandelaren, de wapen- en munitiebranche en de niet in een vakgroep georganiseerde wetsovertreders, die o.a. met strik en klem het konijn belagen.

Er beleven echter ook tal van mensen op andere wijze genoeg van de konijnen, getuige bijvoorbeeld het enthousiasme van vrijwel iedere stedeling bij het zien van een konijn in het wild!

Voor vele natuurbeschermers spelen ook andere dan zuiver aesthetische overwegingen een rol bij de sympathie die zij het konijn tot op zekere hoogte toedragen. Botanici zullen naar voren brengen, dat konijnen niet alleen schade toebrengen aan hun belangen, maar ook voordeel, daar konijnen de groei van bepaalde zeldzame planten kunnen bevorderen. Zij denken hierbij aan plantensoorten, die niet door konijnen worden gegeten; het konijn houdt nl. vele concurrerende gewassen kort, die anders de bedoelde zeldzame planten (bijv. *Parnassia*, *Gamander* en *Bittere Gentiaan*) zeker zouden verdringen.

Wie hierover meer wil weten, moge ik verwijzen naar het boekje „Voorne” door C. Sipkes, waarvan in 1952 de tweede druk is verschenen. Hierin wordt de invloed van het konijn op de begroeiing wel zeer duidelijk uiteengezet. Dat de konijnen hier van nature niet thuis horen zal vele natuurliefhebbers niet deren. Zij zullen naar voren brengen, dat het konijn zich hier reeds vele eeuwen burgerrecht heeft verworven en zelfs stapelvoedsel is geworden voor inheemse roofdieren, zoals vos, hermelijn e.d. Het is dan ook inderdaad zo, dat wij ons allen min of meer ongerust maken over het lot van vele andere dieren, als wij ons afvragen, wat er zal gebeuren als de konijnenstand in Nederland inderdaad plotseling gedecimeerd wordt als gevolg van de myxomatose. Pessimisten wijzen bovendien op de mogelijkheid, dat de myxomatose samen zou

kunnen vallen met een slecht muizenjaar. Zullen de rovers, die voor hun voedsel momenteel in hoofdzaak afhankelijk zijn van genoemde beide knaagdiersoorten, zich dan noodgedwongen gaan specialiseren op andere prooien? Vele beheerders van broedvogelreservaten en eigenaren van hoenderparken, om maar enkele belanghebbenden te noemen, houden dan ook nu reeds hun hart vast voor de eventuele gevolgen.

En wat zal er gebeuren met terreinen, die speciaal vanwege de konijnenstand als bewaakt jachtterrein in stand worden gehouden? Vermindering van jachttoezicht betekent hier volgens vele natuurliefhebbers betere levenskansen voor roofdieren en roofvogels, doch waarmede zullen deze dieren zich moeten voeden als er geen konijnen meer zijn? Vormt het verminderde afschot dan werkelijk een voldoende compensatie voor de plotseling zo ongunstig geworden voedselomstandigheden?

Om nog eens op dit argument van tegen de uitoefening van de jacht gekante natuurbeschermers terug te komen: het is stellig slechts tot op zekere hoogte juist. Vele jagers met meer moderne opvattingen weten in ieder geval, dat de roofvogels een zekere functie vervullen voor de instandhouding van het biologisch evenwicht in de natuur en dringen er daarom bij hun jachtopzichters op aan, om roofvogels niet alleen te tolereren, maar zelfs te beschermen. Dat de moderne opvattingen meer en meer opgeld doen in jagerskringen wordt m.i. bewezen door de sterke toename van roofvogelsoorten als buizerd en havik, die zeker niet zonder meer mag worden toegeschreven aan de verbeterde wetten tot bescherming van vogels! Ook dienen degenen, die alleen maar critiek uitoefenen op de jacht, te bedenken, dat veel landgoederen (inclusief moerasjes, heidevelden en dergelijke) alleen ter wille van de jacht in stand werden en worden gehouden.

Maar hoewel jacht en konijnen nauw aanverwante artikelen zijn, valt het toch buiten het kader van dit betoog om nader in te gaan op de verhouding jacht—natuurbescherming. Laten we derhalve nog even de ornitholoog aan het woord, die sans rancune over de uitroeiing van de Laysanraal naar voren wil brengen, dat het woningprobleem voor veel vogels in ons land zonder konijnen wel eens bedenkelijke vormen zou kunnen aannemen, bijvoorbeeld voor de tapuiten, holenduiven, steenuilen en vooral voor de bergeenden in onze duingebieden.

Uit de diverse argumenten, die zowel voor als tegen konijnen kunnen worden aangevoerd blijkt inmiddels wel, dat eventuele decimering of uitroeiing van de konijnenstand vergaande consequenties met zich zal brengen — ook voor de natuurbescherming.

Utrecht, 14 October 1953

Sj. Braaksmā
(Afdeling Natuurbescherming en Landschap
van het Staatsbosbeheer.)

Waarnemingen, waarover men zicht verheugt

WOUW.

Op 11 Augustus stootte ik op de „Rovertse Heide” onder Hilvarenbeek een grote roofvogel op. Bij nader toezien bleek het een niet alledaagse verschijning te zijn. Tot mijn verrassing zag ik aan de sterk gevorkte staart, puntige vleugels en sierlijke zweefvlucht dat ik onbetwistbaar met de *wouw*, *Milvus m. milvus* te doen had. Dank zij het zonnige weer was door de kijker de tekening van het verenkleed mooi waarneembaar. De betrekkelijk kleine kop was